

Л. Кобилянська, к.е.н., мол.н.с.
відділу зовнішньоекономічних досліджень
ІСЕМВ НАН України

НАСЛІДКИ ВПЛИВУ ГЛОБАЛЬНОЇ ФІНАНСОВОЇ КРИЗИ НА СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК УКРАЇНИ

Виникнення останньої світової фінансової кризи через надмірне кредитування банками іпотечних, промислових, споживацьких займів та непомірне зростання кількості цінних паперів, ціна яких спекулятивно завищувалась фінансовими і промисловими корпораціями, стало причиною появи та значного збільшення кількості так званих віртуальних грошей при незмінних обсягах виробництва товарів і послуг. Розпочавшись у США (країні, яка виробляла четверту частину світового ВВП та мала надзвичайно глобалізовану економіку), фінансова криза та її наслідки вимірюються нині у світових масштабах.

Україна досить легко пережила банкрутство провідних світових фінансових та промислових компаній, однак, високі показники зростання кредитування фізичних осіб у передкризові роки, а також надання довгострокових кредитів в Україні та зростання кількості кредитів в іноземній валюті призвели до банківської кризи всередині країни, перемноживши та посиливши наслідки глобального кризового становища. Отже, одним з негативних наслідків впливу світової кризи стало значне погіршення ситуації у фінансовій сфері України через подорожчання зовнішніх запозичень, призупинення банками довгострокових програм кредитування та значне підвищення кредитних ставок, а також зміну умов надання кредитів для населення.

Очевидно, що світова валютно-фінансова криза спровокувала згорання інвестиційної активності всередині країни, а також значне скорочення обсягів надходжень ПІІ до України та відтік капіталу нерезидентів з фондових ринків України.

Світова валютно-фінансова криза негативно вплинула на зовнішньоекономічну, виробничу, бюджетну та соціальну сфери діяльності єдиної господарської системи України.

Одним з показників, які найбільш яскраво демонструють ситуацію в державі, залишається динаміка ВВП. Так, у докризовий період 2007 р. ВВП України становив 107,9 %, на початку кризи (2008 р.) – 102,3 %, тоді як у 2009 р. – 84,9 %, а в посткризовий період (в кінці 2010 р.) складав лише 5 % зростання порівняно з попереднім, 2009 р.

Експортоорієнтована модель економічного розвитку України виявилась неефективною в умовах світової фінансової кризи через зміну кон'юнктурних цін та низьку конкурентоздатність вітчизняної продукції на світових ринках. Зменшення обсягів експорту української продукції обумовлювалося також посиленням протекціоністських заходів держав – торговельних партнерів України.

Однак, в посткризовий період простежується певна закономірність – експортоорієнтовані галузі промисловості, які найпершими відчували наслідки глобальної економічної кризи через відсутність кредитування та зниження споживчого попиту на світових ринках, зростання світових цін на сировину та матеріали, першими продемонстрували позитивну динаміку виробництва у 2010 р. Це, зокрема, такі галузі промисловості як машинобудування, хімічна, нафтохімічна, металургійна. Покращення виробничої ситуації в деяких галузях промисловості відбувалося в основному за рахунок відродження та стабілізації економіки в країнах, які залишаються основними торговельними партнерами України, а також підвищення споживчого попиту на внутрішньому ринку країни та сприятливої кон'юнктури цін на світових ринках на експортну продукцію.

Значне зниження попиту на товари українських виробників на світових ринках збуту під час кризи, в свою чергу, спровокувало зростання безробіття та зниження реальних доходів населення. У період кризи відзначалося суттєве погіршення ситуації на ринку праці та збільшення кількості

безробітних (4,2 млн. чол. у 2010 р.), констатовано значну кількість випадків затримки виплати заробітної платні, а також зниження реальної заробітної платні в Україні, котре призвело до значного обмеження витрат населення для задоволення власних потреб.

В цьому сенсі, необхідно зазначити, що індустріальні держави світу надають всебічну підтримку суб'єктам підприємництва, особливо представникам малого та середнього бізнесу, адже саме цей сегмент є основою, на якій базується ринкова економіка кожної країни та застосовується стратегія прискореного розвитку та виходу з кризи. Так, в США 99 % економічної складової та половина ВВП припадає саме на малі та середні підприємства. В Україні ж, навпаки, тільки за 2010- початок 2011 р. ліквідовано десятки тисяч об'єктів малого та середнього бізнесу.

Результатом кризи стало зменшення надходжень до Державного бюджету України, котре негативно вплинуло на проведення пенсійних реформ у державі, а також обумовило відміну компенсації офіційно задекларованих пільг, зубожіння найменш захищених верств населення, відсутність виваженого підходу до формування низки державних соціальних гарантій.

Наразі соціально-економічна ситуація в Україні залишається нестабільною. В кінці 2010 р. лише лічені галузі вийшли на рівень виробництва докризового періоду, зберігається низький рівень заробітної платні, залишається високим рівень безробіття. Україна переживає нелегкий посткризовий період, не маючи базового підґрунтя для подальшого стратегічного реформування окремих галузей та секторів економіки, стабілізації банківської системи та системи фінансування, стимулювання виробників, застосування новітніх конкурентоздатних технологій та впровадження інноваційних розробок задля модернізації виробництва, які у майбутньому могли б забезпечити незалежність національної економічної системи від екзогенних чинників.